

# RÖPORTAJ

Anna Jacobs:

## “BUGÜN BÖLGEDEKİ BİRÇOK ESKİ ‘DÜŞMAN’ DİPLOMASİ KONUSUNDA AYNI FİKİRDE GÖRÜNMEKTEDİR”

ABDENNOUR TOUMI

Uzman ORSAM

“Suudi-İran yakınlaşma çabalarının bölgedeki çatışmaların azalmasına katkıda bulunacağı umut ediliyor ancak ne düzeyde olacağını kestirmek biraz zor. Bölgedeki çatışmaların kökleri yerel çatışma dinamiklerinden besleniyor, dolayısıyla Suudi-İran yakınlaşması bu çatışmaların bir kısmını hafifletecektir ancak tamamen çözmeyecektir.”

Abdenmour Toumi: Çin'in aracılık ettiği Suudi Arabistan ile İran arasındaki normalleşme süreci, çalkantılı Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinde yükselen umut ışığı olarak görülüyor. MENA bölgesindeki iki önemli ülkenin yakınlaşması bölgedeki sonu gelmeyen çatışmaları nasıl etkiler?

Anna Jacobs: Suudi-İran yakınlaşma çabalarının bölgedeki çatışmaların azalmasına katkıda bulunacağı umut ediliyor ancak ne düzeyde olacağını kestirmek biraz zor. Bölgedeki çatışmaların kökleri

### Kimdir?

#### Anna Jacobs

Anna Jacobs, 2011'den beri Ortadoğu'da dış politika araştırmacısı olarak çalışmaktadır. Körfez bölgesi ve Afrika odaklı olmak üzere Körfez devletlerinin dış politikaları konusunda uzmanlaşmıştır. Anna ayrıca, Körfez ülkelerinin Afrika ve Akdeniz bölgesindeki dış politikaları üzerine yazdığı çeşitli çalışmalarla Washington'daki Arap Körfez Ülkeleri Enstitüsünde (AGSIW) kurum dışı araştırmacıdır. Çalışmaları Brookings Enstitüsü, Dış Politika, The Washington Post, Washington'daki Arap Körfez Ülkeleri Enstitüsü, Al Sharq Strategic Research ve başka platformlarda yayımlanmıştır. Jacobs, Temmuz 2022'de Uluslararası Kriz Grubu'na katılmadan önce, Shaikh Group için Körfez temelli Track 2 diyaloglarına odaklanan kıdemli siyasi yetkili olarak çalışmıştır. Ayrıca Brookings Doha Merkezinde kıdemli araştırmacı, Fas'ta SIT Yurtdışı Gazetecilik Programı'nda akademik direktör, Rabat'taki Ecole de Gouvernance et d'Economie'de politik ekonomi ve medya alanında öğretim görevlisi ve politik araştırmacı olarak görev almıştır. Virginia Üniversitesi mezunu olan Jacobs, politik ekonomi, dış politika ve Arapça alanlarında uzmanlaştığı Oxford Üniversitesinden Modern Ortadoğu Çalışmaları alanında felsefe yüksek lisans derecesine sahiptir.





yerel çatışma dinamiklerinden besleniyor, dolayısıyla Suudi-İran yakınlaşması bu çatışmaların bir kısmını hafifletecektir ancak tamamen çözmeyecektir. Yemen örneğini ele alalım. Suudi-İran vekâlet çatışması, Yemen'deki çok katmanlı çatışmalarından sadece birini teşkil ediyor. Yemen çatışmasını sona erdirmek için Yemen'in kendi içinde bir diyalog süreci ve siyasi çözüm sürecine girmesi gerekir.

**Abdenmour Toumi: Bu anlaşma, eski ABD Başkanı Donald Trump'ın Yüzyılın Anlaşması girişimi olan Abraham Anlaşmalarının ardından İsrail ile ilişkilerin normalleşme sürecini yavaşlatabilir gibi görünüyor. Sizin görüşünüz nedir?**

**Anna Jacobs: Suudi-İran normalleşmesinin Suudi-İsrail normalleşmesi potansiyeli üzerinde çok fazla bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Bence Suudi perspek-**

tifinden bakarsak ikisi ayrı konu. Crisis Group (Kriz Grubu) olarak biz, bir süredir Suudi-İsrail normalleşmesinin çok uzak olduğunu söyledik. Suudi Arabistan'ın İsrail ile tam normalleşmeyi düşünmesi için birçok zorlu adımın atılması ve birçok farklı faktörün bir araya gelmesi gerekiyor.

“**Suriye'nin Arap Birliğine dönüşü bir zaman meselesi, ancak bölgedeki bazı Arap liderlerin hâlâ devam eden itirazı bunu bir dereceye kadar yavaşlatıyor. Katar, Kuveyt ve Fas gibi ülkeler bu tür bir adıma karşı çıksa ve Mısır gibi bazı diğer ülkeler büyük çekinceler taşısa dahi, Arap dünyasındaki siyasi liderler arasındaki eğilim izole edilmesi yerine Şam ile yakınlaşmaya doğru ilerliyor.**”

**Abdenmour Toumi: Normalleşmeden bahsetmişken, İnan-Suudi Arabistan yakınlaşması, Arap devletlerinin Suriye rejimiyle normalleşmesi konusunda bazı şüpheler doğurdu. Bu, parçalanmış Arap dünyasında daha fazla bölünme yaratabilir mi?**

**Anna Jacobs: Suriye'nin Arap Birliğine dönüşü bir zaman meselesi, ancak bölgedeki bazı Arap liderlerin hâlâ devam eden itirazı bunu bir dereceye kadar yavaşlatıyor. Katar, Kuveyt ve Fas gibi ülkeler bu tür bir adıma karşı çıksa ve Mısır gibi bazı diğer ülkeler büyük çekinceler taşısa dahi, Arap dünyasındaki siyasi liderler arasındaki eğilim izole edilmesi yerine Şam ile yakınlaşmaya doğru ilerliyor. Suudi Arabistan'ın bu ay Riyad'da yapılacak Arap Birliği zirvesine Beşar Esad'ı davet edip etmeyeceğini veya bazı Arap ülkeleri arasındaki muhalefetin bunu yavaşlatacak kadar**

güçlü olup olmadığını görmek sürecine ilişkin önemli adım olacak. Ancak Suriye'nin Arap Birliğine geri dönmesi, Esad'ın bölgesel izolasyonunu sona erdirmek için küçük olsa da sembolik olarak önemli bir adım olacaktır ancak bundan sonra olacakları görmek daha önemli olacak. Riyad ve Abu Dabi, yeniden inşa için ekonomik destekten ve Suriye ile Körfez arasındaki ticaret ve yatırımın güçlendirilmesinden bahsettiler ancak bu Batı'nın Suriye'ye yönelik yaptırımlarının devam ettiği ve Esad ile normalleşmeye itirazlarının sürdüğü bir ortamda zor olacak.

**Abdenmour Toumi: Bu anlaşma, dünyadaki gerilimler, jeopolitik ve ekonomik değişimler ve özellikle uluslararası petrol piyasasında enerji politikasındaki belirsizliğin yaşandığı bir ortamda Suudi Arabistan-ABD ilişkilerini uzun vadede nasıl etkiler?**

**Anna Jacobs:** ABD, Suudi Arabistan-İran anlaşmasına bir şekilde hazırlıksız yakalanmış gibi görünüyordu. Hem ABD hem de Avrupa, Çin'in anlaşmaya arabuluculuk yapma rolüne özellikle şaşırdılar. Suudi-ABD ilişkileri OPEC+'nın üretimi kısıma kararı nedeniyle geçen ekim ayında en düşük seviyeye ulaşmasından bu yana iyileşme kaydettiği kesindir ancak Riyad'ın, ABD dış politikasından giderek daha fazla bağımsızlaşmasıyla, iki ülke arasındaki gerilim dalgalı seyretmeye devam edecektir. ABD, Suudi Arabistan'ın Yemen'den çekilme ve Sudan'daki arabuluculuk çabalarına destek gibi bazı dış politika kararlarını takdir ettiğini ifade etse de Suudi Arabistan'ın hem İran hem de Su-



riye ile normalleşme konusunda ilerleme kararına ilişkin hayal kırıklığı yaşadığı söylenebilir. Petrol politikası ve Suudi Arabistan'ın Çin ve Rusya ile artan bağları Suudi-ABD ilişkilerinin hararetli tartışma konu başlıkları olacaktır ve bu konu başlıkları küresel düzen daha fazla çok kutuplu hâle geldikçe ve enerji dönüşüm konuları aciliyet kazandıkça daha da önemli hâle gelecektir.

“2011'de tanık olduğumuz şekli ile bölgeyi etkileyen Arap Baharı 2.0 yeniden Ortadoğu'da yaşanır ve siyasi rejimler daha önce olduğu gibi kendilerini tehdit altında hissederlerse mevcut diplomasi ve bölgesel iş birliği ruhunun devam edip etmeyeceği şüphelidir.”

**Abdenmour Toumi: Arap Ayaklanmaları sırasında derinden kutuplaşan bölgeyi göz önünde bulundurduğunuzda, bu yeni ivmenin yansımalarını mevcut bloklar ve Türkiye'nin bu blok-**

**larla ilişkileri açısından nasıl görürsünüz?**

**Anna Jacobs:** Bugün bölgedeki birçok eski “düşman” diplomasi konusunda aynı fikirde görünmektedir. Bu, Ocak 2021'de imzalanan el-Ula Anlaşması'nın Katar ablukasını resmen sona erdirmesinin ardından Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) içi ilişkilerin iyileşmesinde de gözlemlenebilir ancak bu, aynı zamanda Körfez Arap ülkeleri ile İran arasındaki yakınlaşma ve Türkiye'nin Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile gelişen ilişkileri için de geçerlidir. Bölgede daha fazla diyaloga doğru bir değişim var ve bölgesel güvenliği ve ulusal ekonomik kalkınmayı geliştirmek amacıyla bölgesel ekonomik iş birliğini geliştirme hedeflenmektedir. Türkiye de bu konularda bir istisna teşkil etmiyor ancak 2011'de tanık olduğumuz şekli ile bölgeyi etkileyen Arap Baharı 2.0 yeniden Ortadoğu'da yaşanır ve siyasi rejimler daha önce olduğu gibi kendilerini tehdit altında hissederlerse mevcut diplomasi ve bölgesel iş birliği ruhunun devam edip etmeyeceği şüphelidir. ■